

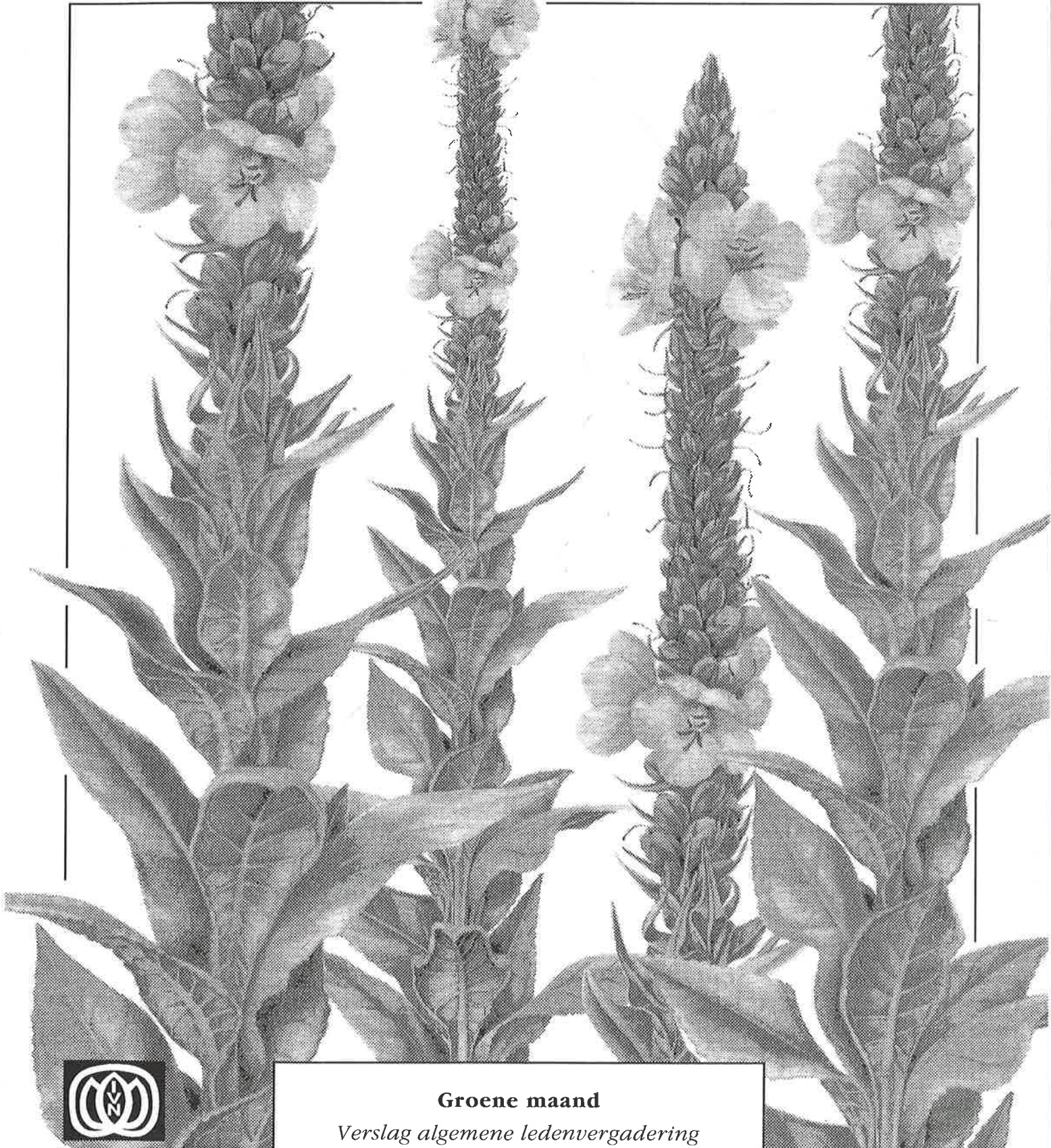
DE TOORTS

55

AUGUSTUS 2001, 19^E JAARGANG

Contactblad van het IVN

afdeling Zuid - Kennemerland

Groene maand

*Verslag algemene ledenvergadering
De wereld achter het ijsvogeltje*

IVN ZAKELIJK

De Toorts is het contactblad van het IVN, afdeling Zuid-Kennemerland. Het IVN, Vereniging voor natuur- en milieueducatie, is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten, die streeft naar meer natuur en een betere kwaliteit van het milieu. Verspreid over Nederland heeft het IVN ruim 180 afdelingen. Meer dan 16.000 leden zetten zich actief in voor natuur en milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten.

BESTUUR VAN DE AFDELING ZUID-KENNEMERLAND

Voorzitter

Dhr. A.P. Hagens, Soestdijkstraat 30, 2012 KS Haarlem, tel. 023-5312427
e-mail fhagens@multiweb.nl

Secretaris

Mevr. J. Warmerdam, Marnixstraat 75 rood, 2023 RB Haarlem, tel. 023-525040 ⁶
e-mail j.c.w@planet.nl

Penningmeester

Mevr. C.C. Allaert, Spaarndamseweg 270 rood, 2021 KB Haarlem
e-mail t.allaert@vzh.kvzg.com

Lid

Mevr. L. van Bakel, Bleekenbergplein 14, 2023 WJ Haarlem, tel. 023-5258190
e-mail lindavanbakel@planet.nl

Coördinatoren werkgroepen

Werkgroep Excursies: Linda van Bakel, tel. 023-5258190, e-mail lindavanbakel@planet.nl

Werkgroep Publiciteit: Marc van Schie, tel. 023-5351239

Werkgroep Groene Winkel: Cock Meijer, tel. 023-5247437, e-mail c.b.mmeijer@freeler.nl

Werkgroep Cursussen: Vacature

Werkgroep Kinderen: Wil Stumpe, tel. 023-5374168

Werkgroep Tentoonstellingen: Erna Schreuder, tel. 023-5314647

Werkgroep De Toorts: Theo Litjens, tel. 023-5280173

Werkgroep Lezingen: Jan-Willem van Velzen, tel. 023-5317756, e-mail janwannel@freeler.nl

De jaarbijdrage voor leden en donateurs is • 14,50 / f 31,95 en kan gestort worden op girorekening 5007954 t.n.v. IVN afd. Zuid-Kennemerland.

Leden ontvangen tevens 'Mens en natuur' van het landelijk IVN.

Materiaalcoördinator

Annelies Botschuyver, Brouwerstraat 57, 2013 WG Haarlem, tel. 023-5317756

Ledenadministratie

Mevr. J. de Vries, Zwitserlandstraat 82, 2034 BN Haarlem, tel. 023-5331557

Redactie De Toorts

Yvonne Beerthuizen, Caroline Dijkman, Theo Litjens en Jonne Misset

Redactieadres

Theo Litjens, Heemsteedse Dreef 293, 2101 KJ Heemstede, tel. 023-5280173
e-mail laterveer.misset@hetnet.nl

Distributie De Toorts

Hennie Kenselaar-Nelis, Ged. Schalkburgergracht 3F, 2021 AH Haarlem, tel. 023-5263735

Uitgebreide informatie over het IVN Zuid-Kennemerland is ook te vinden op de website www.ivn.myweb.nl.

Het e-mailadres van het IVN Zuid-Kennemerland is ivn@myweb.nl.

INHOUD

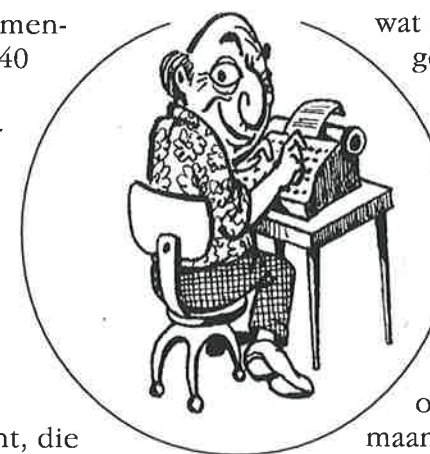
De Groene Maand	4
Wijzigingen ledenbestand	5
Buurtgenoten	6
Verslag algemene ledenvergadering	9
De landgoederen van Zuid-Kennemerland:	
De tuin van Huis te Manpad (deel 2)	10
De millennium-lindeboom	12
Wie gaat er mee vogelen?	13
Kinderhoek	14
Eetbare en geneeskrachtige kruiden	15
De wereld achter het ijsvogeltje	16
Van een vergeten sleutel en een zeearend	17
Kattebelletjes	18

VAN DE REDACTIETAFEL

Onze IVN-afdeling telt momenteel ca. 150 leden en ca. 140 donateurs. Zij brengen

gezamenlijk via de contributies het geld bijeen, nodig voor het dragen van de kosten, die zich bij de vereniging voordoen in de uitvoering van de gestelde taken.

Hoe belangrijk dit ook is, veel wezenlijker voor een vereniging is de werkkraft, die leden leveren bij het uitvoeren van de gestelde taken. Hoe vanzelfsprekend dit ook moge zijn, de praktijk van het leven ziet er vaak wat anders uit. Soms doet zich immers een wezenlijk tekort voor om alle taken met voldoende vrijwilligers te kunnen uitvoeren. Ook in De Toorts zijn daarvan symptomen te bespeuren. Om er enkele te noemen: vacature voor coördinator werkgroep cursussen, vacature penningmeester, onvoldoende menskracht voor de werkgroep tentoonstellingen. Ook op de wens om meer bijdragen van de leden voor De Toorts te verwerven, is vanaf deze plaats meerdere keren gewezen. Feitelijk is onze IVN-afdeling een kleine vereniging, die best wel

wat extra vrijwilligerswerkkraft zou kunnen gebruiken. Het zal bij onze lezers geen verwondering wekken, wanneer wordt gewezen op de plannen, zowel bij het Landelijk als bij de afdelingen, om in de komende tijd de werving van nieuwe leden met kracht ter hand te nemen. Ook bij het IVN Zuid-Kennemerland wordt nagedacht over de mogelijkheden hieraan vorm te geven. Er zijn reeds suggesties geopperd om bijvoorbeeld de Groene Maand, de maand september, te benutten voor het onder de aandacht brengen van het IVN bij het publiek. De autoloze zondag kan daarbij een rol spelen. De Floriade in 2002 kan ook een gelegenheid zijn waarbij onze afdeling zich manifesteert. Maar veel dichterbij huis heeft u als lid van onze vereniging de mogelijkheid het IVN bij uw familie, kennissen of vrienden onder de aandacht te brengen. Zo is langs de omweg van dit pleidooi, tot besluit nog eens aangestipt dat de bijdrage van elk lid onmisbaar is. Hoe groter het aantal leden van een vereniging, des te groter is de kans op het werven van actieve leden.

de redactie

Kopij voor het volgende nummer inleveren uiterlijk 1 november 2001

Heel handig is het voor de redactie als u uw ingezonden werk op een floppy aanlevert (inclusief een uitdraai van uw artikel). Tik de teksten zo eenvoudig mogelijk (platte tekst) d.w.z. maak het niet te mooi! De bewerking ervan is door de redactie dan nog gemakkelijker. Kopij ook aan te leveren per e-mail.

DE TOORTS AUGUSTUS 2001

Start Groene Maand in Zuid-Kennemerland

Ook in Zuid-Kennemerland zijn de voorbereidingen voor de Groene Maand van start gegaan. IVN Zuid-Kennemerland geeft het startschot op zondag 2 september om 13.00 uur in de Hekslootpolder. Deze polder is een eeuwenoud veenweidegebied met restanten van een middeleeuwse verkavelingsstructuur. De polder ligt tussen Haarlem-Noord en Spaarndam en wordt bedreigd door de aanleg van een nieuwe verbindingsweg naar de Waarderpolder.

Als thema voor dit jaar is gekozen voor 'Groene Wegen'. Elke IVN-afdeling in Nederland geeft hier op zijn eigen manier invulling aan, door een maandlang aandacht te vragen voor de waarde van de natuur en het behoud en beheer van verbindingroutes voor planten en dieren. En voor de recreatieve waarde van natuurrijke wandel-, fiets- en vaarroutes.

Om dit te benadrukken staat het IVN Zuid-Kennemerland op deze dag in de Hekslootpolder met een informatietent. Deze staat op het grasveld bij het begin van de Vondelweg, hoek Jan Gijzenkade/Spaarndamseweg, naast de parkeerplaats. In de tent zijn aanwezig de Groene Winkel, informatiepanelen over de natuur in Zuid-Kennemerland, een informatiestand van IVN Zuid-Kennemerland en waterbakken met slootleven uit de Hekslootpolder. Dit laatste als voorbereiding op de waterbeestjes-excursie van Dik Vonk die om 13.00 uur van start gaat. Natuurlijk is er in de tent ook koffie en thee verkrijgbaar.

Naast de excursie van Dik Vonk zijn er ook algemene excursies door de Hekslootpolder. Deze excursies met het thema 'Groene Wegen' sluiten goed aan bij wat de Hekslootpolder te bieden heeft. Een rijk natuurleven met o.a. kikkers in de sloten en ganzen in de weilanden. Natuurlijk wordt aandacht geschonken aan de nieuwe oeververbinding met de Waarderpolder, hetgeen een bedreiging vormt voor de Hekslootpolder. Deze excursies gaan

van start om 13.00 uur, 14.00 uur en om 15.00 uur.

Wie als donateur of lid van deze afdeling kennis wil maken met de Hekslootpolder en met IVN Zuid-Kennemerland kan gerust komen. U bent van harte welkom!

Op 22 september wordt ook de autovrije (zater)dag gehouden en de landelijke fietsdag, die door de MKZ-perikelen in mei niet door kon gaan. Dus stap zaterdag 22 september op de fiets en ga eens een natuurrijke fietsroute verkennen. Vanaf half augustus zijn bij ANWB of VVV routebeschrijvingen van zo'n vierhonderd fietstrajecten verkrijgbaar. Meer informatie op www.landelijkefietsdag.nl en via telefoonnummer 070 - 3141460 (vanaf 13 augustus).

Werkgroep Publiciteit
Marc van Schie

Dankwoord van de voorzitter

Tijdens de afgelopen algemene ledenvergadering hebben we afscheid genomen van Janny de Vries en Leo van der Brugge als bestuurslid. Ze worden opgevolgd door Joanne Warmerdam en Linda van Bakel.

Op deze plek wil ik graag Janny en Leo bedanken voor hun inzet en betrokkenheid bij het IVN. Janny is de afgelopen jaren als secretaris van onze afdeling mijn steun en toeverlaat geweest binnen het IVN. Altijd de zaakjes op orde. Tijdens de vergaderingen soms een klein briefje met een belangrijke notitie. Een pakketje ingekomen stukken door de brievenbus. Ik zal het missen. Leo had de moeilijke taak om het instituut Erik van Bakel als bestuurslid op te volgen. Maar met goed samenwerken en door een team om zich heen te verzamelen als excursiecommissie, heeft Leo het uitstekend gedaan. En gelukkig zingt ieder vogeltje zoals het gebekt is. Nogmaals hartelijk dank voor alles wat jullie in het bestuur gedaan hebben. Gelukkig blijven Janny en Leo actief binnen onze afdeling.

Fred Hagens

Wijzigingen ledenbestand

Nieuwe leden

Dhr. W. Sierp
Barendsetraat 13
2012 VM Haarlem
Tel: 023-5321085

Nieuwe donateurs

Dhr. A. Bleeker
Santpoortse Dreef 2
2071 TM Santpoort-noord
Tel: 023-5378404

Mw. A. Brouwer
Van Speijkstraat 1-18
2041 KL Zandvoort
Tel: 023- 5731632

Dhr. Buysman
Marnixstraat 110 zw
2023 RJ Haarlem
Tel: 023-5257080

Mw. G. Daalmeijer-Walgien
Ekamastraat 82
2035 VG Haarlem

Dhr. E. Dijkstra
Indischestraat 131
2022 VS Haarlem
Tel: 023-5380493

Dhr. T. van Engelen
Beekkade 47
2182 JG Hillegom

Dhr. T. van der Horst
Dr. J.P. Thijsseweg 22
2041 BM Zandvoort
Tel: 023-5634350

Dhr. M. Ikelaar
Rosenholm 42
2133 EL Hoofddorp
Tel: 023-5631239

Dhr/mw. S. de Lange
Nieuwe Gracht 88
2011 NK Haarlem
Tel: 023-5329148

Dhr en mw. Van der Meer
M. van St. Aldegondestraat 5
2042 AN Zandvoort
Tel: 023-5717701/5719798

Dhr/mw. D. Tettero
Rijnstraat 28
7555 WK Hengelo
Tel: 074-2915406

Opgezegd

A.H.van Utrecht (L)
R.G. van Dam (D)

Adreswijzigingen

Dhr. K.J. van Steijn (L)
Nieuw adres:
Wayesteinsingel 141
2151 KT Nieuw Vennep
Tel: 0252-685135

Overige wijzigingen

Mw. E. Smit
(Amsterdam)
van donateur naar lid

Mw. W. van Beek-v.d. Elst
(Hillegom)
van lid naar donateur

Buurtgenoten

Hollandse kost. En voor alle vijvereigenaren die in vertwijfeling naar het jachtgeweer willen grijpen: de blauwe reiger is sinds de jaren zestig beschermd en mag niet langer afgeknald worden. Gelukkig maar, want het is een elegante verschijning in ons polderlandschap.

Wie kent hem nu niet?

De blauwe reiger, zondagse naam *Ardea cinerea*, behoort tot de reigerachtigen. Van deze orde zijn er zo'n 62 soorten actief in waterrijke gebieden op aarde. Iedereen die deze vogel op zijn bedachtzame manier wel eens door het ondiepe polderslootje heeft zien waden begrijpt dat spitse biologen hem tot de waadvogels hebben gerekend. De reiger is een flinke knaap die van kop tot staart de 90 cm gemakkelijk haalt. Ondanks deze afmeting weegt hij over het algemeen maar zo'n anderhalve kilo en enkele ponden meer in tijden van zomerse overvloed.

Met uitzondering van babies weet iedereen wel hoe een reiger er uit ziet: slank lijf, lange poten en scherpe gele dolksnavel. Rug en vleugels hebben een blauwgrijs kleurtje en achter op de kop en op zijn keel heeft hij lange dunne zwarte sierveren. Man en vrouwen dossen zich precies hetzelfde uit. In tegenstelling tot de ooievaar levert de reiger geen kindertjes af.

En er is één ding dat ik nooit zou willen missen.....vissen!

Als visliefhebber voelt de reiger zich lekker in zompige gebieden. Ons polderland-

schap met weiden en ondiepe sloten is voor hem een prettige omgeving. Ook het rivierengebied heeft in de reiger een blijvertje. Het liefst brengt hij zijn tijd door op een visrijk plekje aan een slootkant of in de sloot zelf als die niet te diep is. Zowel overdag als 's nachts kan hij vele uren doorbrengen langs de waterkant. Volgens mij hoopt iedere visser in een volgend leven terug te komen als reiger. Op de menukaart staan vissen (afmetingen variabel), paling en kikkers maar ook ratten, mollen en muizen. En ook voor jonge vogels, eieren en waterslangen heeft de reiger wel een warm plekje in zijn maag.

De reigernek heeft een bijzondere wervelstructuur: hij kan hierdoor zijn lange hals bliksemsnel naar voren laten schieten om zijn prooi te grijpen. Het fenomeen whiplash is reigers onbekend. Met de scherpe snavel wordt het maal gegrepen, in de juiste inslikpositie gemanoeuvreerd (met de kop naar voren) en met huid en haar of schub en stekels verslonden. Het binnenwerk van de reiger is volledig ingesteld op een visdieet: graten en schubben zijn geen probleem voor zijn maagsappen. Met de botten en haren van zijn zoogdierslachtoffers hebben de sappen meer moeite. Die worden tot een keurige viltige braakbal verwerkt en gedeponeerd in weilanden, langs slootkanten of onder slaapbomen.

Poederdonsjes

Als je een vis- en amfibierijk dieet hebt kom je als reiger nogal vaak in aanraking met

het slijm dat je prooidieren rijkelijk bedekt. Zoiets kun je niet aan je veren hebben, dat spreekt vanzelf.

Nu heeft de reiger geen stuitklier waar hij vet uit kan produceren om zich te reinigen. De natuur heeft voor hem een andere oplossing bedacht: poederdonsveren op borst en stuit.

Deze veren vallen aan de punten uiteen in een talkachtig poeder dat door de reiger met snavel en klauwen over zijn verenpak wordt gestreken. Gelukkig groeien deze bijzondere poederveren altijd aan zonder te ruïen, anders zou de reiger een schoonmaakprobleem hebben. Zo kan hij zich effectief ontdoen van alle slijmerige narigheid. Bovendien heeft de klauw van zijn middelste teen een handige getande rand, en daarmee kan het betere poetswerk worden verricht.

Reigerjeugd ... niet altijd kindervreugd

Ook de solitair ingestelde reiger moet op een bepaald moment toch eens aan dat hele gedoe rond de voortplanting mee gaan doen. Daartoe begeeft hij zich naar de reigerkolonie, die heel oud kan zijn en die meestal in een aantal hoge bomen is gesitueerd bij waterrijke gebieden.

In het vroege voorjaar (vaak al in februari) bezetten de kerels de oude nesten in de kolonie. De eersten proberen de grootste nesten in te pikken, laatkomers moeten genoeg nemen met een kleinere woning of nog erger: ze moeten zelf een nest bouwen. De kakelverse nesteigenaar probeert uit alle macht de aan-

dacht van één van de boven de kolonie rondvliegende dames te trekken. Lukt dit, dan volgt een uitgebreid ritueel van rek- en strekbewegingen en symbolisch gepik in takjes. Worden de twee het eens en is vastgesteld dat ze man en vrouw zijn dan begint de bouw aan het grote takkenplatform in ernst. Desnoods jat je bij de burens wat takken weg. Het nest wordt gevoerd met gras en biedt ruimte aan meestal vijf blauwgroene eieren, die door beide ouders trouw worden bebroed. Na een maand verschijnt het hulpeloze nageslacht en vanaf dat moment kennen de ouders geen rustig moment meer. De eerste tien dagen krijgen de kleinen het voer keurig in de bekjes gestopt, maar als ze iets ouder zijn braken pa en ma het lekkers uit hun maag in het nest voor hun hongerige kroost. Dat groeit tegen de klippen op van een pond vis per dag en ze groeien een beetje uit hun wieg. Met drie weken beginnen onderlinge knokpartijen om de beste plekken, waarbij zwakkere familieleden het onderspit delven en vertrappt worden. Pa en ma grijpen niet in; het hoort nu eenmaal bij het selectieproces.

Met twee maanden zijn de wat ongekamd ogende pubers groot genoeg om het nest te verlaten en wordt het tijd de vliegspieren en slagpennen te verstevigen. De vlieg-oefeningen eisen wederom slachtoffers, die jammerlijk creperen op de bodem van de kolonie. Er zijn nogal wat afvallers in het gemiddelde reigergezin, maar degenen die hun kindertijd overleven trek-

ken weg om elders een bestaan op te bouwen en om na enkele jaren zelf een gezin te stichten.

De winter overleven

Een reiger kan wel twintig jaar oud worden, maar haalt deze respectabele leeftijd lang niet altijd. Vooral in strenge winters kan de reigerstand een gevoelige knauw krijgen en het duurt een paar jaar voor deze hersteld is. Eigenlijk is de reiger een trekvogel, die overwintert in Zuid Europa en Afrika. In noordelijker streken van Europa doet hij dat nog steeds, maar in Nederland (en Duitsland en Groot Brittannië) gokken de meeste reigers tegenwoordig op een zachte winter. Dat heeft voordelen: geen lange gevaarlijke reis en de mogelijkheid vroeg met nestelen te beginnen. Maar hebben we een Elfstedentocht-winter dan worden de verkleumde en verzwakte reigers bij bosjes afgeleverd in het Vogelhospitaal waar ik wel eens wat werk verricht. En dat ze daar vis kunnen krijgen zonder er wat voor te moeten doen vergeten de blauwe vogels nooit meer. Tijden later, zelfs als het al zomert, staan er diverse reigers in de Kweektuin geduldig te wachten tot een weekhartige vrijwilliger ze wat vis toegoit.

De blauwe reiger en het Hollandse landschap horen bij elkaar, dus laten we onze sloten en weilanden niet teveel verknoeien zodat er ruimte en voedsel blijft voor de visser met het grote geduld en de scherpe blik.

Yvonne Beerthuizen

Nieuwe aanwinst bij redactie

Ons redactielid Carolien Dijkman heeft op 10 mei een dochter gekregen. Wij feliciteren haar vanaf deze plaats met de komst van Luna. Voor de Toorts van december zal Carolien haar redactionele werkzaamheden weer hervatten.

OPROEP

DISTRIBUTIE VAN DE TOORTS

Wie is bereid de distributie van de Toorts in Hoofddorp op zich te nemen? (ca. 12 adressen)

De voorkeur gaat uit naar een IVN'er, wiens werkkring in Haarlem is i.v.m. de bezorging van het pakket voor Hoofddorp.

Dit kan ofwel door bezorging van het pakket op het werkadres van de bezorger, ofwel door afhalen van het pakket op onderstaand adres. Uw spoedige reactie zou zeer welkom zijn.

Hennie Kenselaar-Nelis
Gedempte Schalkburgergracht 3 F
2021 AH Haarlem
Tel. 023-5263735

GEZOCHT: PENNINGMEESTER

Het IVN-bestuur vraagt iemand die:

- in het bezit is van een pc met Windows 98
- bekend is met Excel
- bij voorkeur enig boekhoudkundig inzicht heeft

Het IVN biedt:

- een leuke, afwisselende job als financiële spil van de afdeling
- een bestuursfunctie waarin veel contacten met de leden zijn

Voor hen die dit een leuke uitdaging vinden, maar wellicht niet over voldoende ervaring beschikken, zal de huidige penningmeester zorgen voor inwerken en begeleiden gedurende een langere periode. Informatie bij de huidige penningmeester, Tineke Allaert, tel. 023-5261100, of tijdens kantooruren tel. 0252-535312.

Verslag Algemene Ledenvergadering

De algemene ledenvergadering vond ook dit jaar weer plaats in Ter Kleef op 15 maart. Stond de ledenvergadering van 2000 nog in het teken van de lindeboom (de millenniumboom), de laatste tijd is het opvallend stil in de Toorts over deze boom. Een oproep aan allen om de boom regelmatig terug te laten komen in de Toorts. Schrijf een verhaal, maak een foto, een tekening of iets geheel anders.

Actieve leden gezocht

De gezamenlijke werkgroepen organiseren in juni een avond voor nieuwe en niet-actieve leden. We hebben een continue stroom van nieuwe, actieve leden nodig. Niet alleen voor de huidige vacatures in bestuur en in de werkgroepen, maar ook voor de noodzakelijke verfrissing van een actieve afdeling.

Vacatures

- ✓ Coördinator werkgroep cursussen, meer info bij vorige coördinator Anneke Wegman, tel. 023-5339049, e-mail a.wegman@wxs.nl.
- ✓ Penningmeester, meer info bij huidige penningmeester Tineke Allaert, e-mail t.allaert@vzh.kvzg.com.
- ✓ Coördinator lezingen en nieuwe leden voor de werkgroep lezingen, meer info bij huidige coördinator Jan-Willem van Velzen, tel. 023-5317756, e-mail janwannel@freeler.nl.
- ✓ Nieuw bestuurslid, meer info bij voorzitter Fred Hagens, tel. 023-5312427, e-mail fhagens@mulitiweb.nl.

Wijziging bestuurssamenstelling

Janny de Vries (secretariaat) en Leo van der Brugge treden af. De voorzitter bedankt hen voor de vele jaren van plezierige samenwerking. Janny de Vries blijft wel de ledenadministratie behartigen. Met toestemming van alle aanwezigen treden Joanne Warmerdam (secretariaat) en Linda van Bakel (lid) toe tot het bestuur.

Wijzigingen coördinatorschap werkgroepen Linda van Bakel volgt Leo van der Brugge op als coördinator werkgroep excursies. Marc van Schie volgt Jan Rooijmans op als coördinator werkgroep publiciteit. Het IVN Zuid-Kennemerland bedankt Jan en Leo (nogmaals) voor de grote inzet in de afgelopen jaren.

Verrassingen

De werkgroep lezingen komt in het voorjaar met iets nieuws, maar dat blijft nu nog een verrassing. Info volgt in de Toorts. In de Toorts is nog steeds meer activiteit gewenst van leden. Een verrassing was de lay-out van het decembernummer van de Toorts.

Financiën

De begroting wordt goedgekeurd en de kascommissie wordt over 2000 decharge verleend. Een ieder die wil leren om de financiën net zo goed te doen als Tineke, wordt verzocht zich bij haar aan te melden als nieuwe penningmeester. Zij verzorgt een ruime inwerktijd inclusief een beknopte boekhoudkundige cursus voor haar opvolger.

IVN afdeling Zuid-Kennemerland 25 jaar

Dit heuglijk feit vindt pas plaats in 2004. Omdat wij dit goed willen vieren, zijn we al met de voorbereidingen begonnen. Een reeds in gang gezet idee is het maken van een kalender. Alle leden worden verzocht na te denken over meer ideeën voor het 25-jarig bestaan van onze afdeling. Ideeën kunnen gemeld worden bij het bestuur of bij Janny de Vries.

Joanne Warmerdam

DE TUIN VAN HUIS TE MANPAD (deel 2)

De koetshuizen

De concave (holronde) bouwhuizen dateren uit 1734. Zij zijn gebouwd op de plaats waar reeds koetshuizen en stalgebouwen stonden. Het zijn sierlijke gebouwen en ze bevatten zeer veel ruimte. Niet alleen de paarden en koetsen, maar ook de tuinbaas woonde in een van deze gebouwen. Bovendien bevatte het noordelijke gebouw een werkplaats en een bewaarplaats voor fruit. De woonruimte wordt door de Stichting aan particulieren verhuurd. In de door portieken omgeven nissen in de half-ronde gevel staan rond 1790 aangebrachte beelden van Diana en Apollo.

De Romeinse godheid Diana (Artemis voor de Grieken) symboliseert de maan, volgens de dichter Horatius; vandaar het kleine maantje – sikkeltje – in haar kapsel. Apollo, haar pendant tegenover haar, sym-

boliseert de zon.

Diana wordt de eeuwig jonge en actieve genoemd, de gelijke van de mannen. Haar liefhebberij is de jacht. Naast de jacht verwijst haar aanwezigheid naar de genoegens van het vertoeven in de vrije natuur.

Apollo is zowel een Griekse als een Romeinse God. Hij is de God van de schone kunsten, ofwel de aanvoerder van de muzen. Hij is een inspirator van zowel waarzeggers als dichters. Een van zijn talenten was de muziek. Zijn muziek betoverde de wilde dieren en - volgens Euripides, zelfs de stenen. Hier op het Manpad is hij afgebeeld met zijn lier.

Diana en Apollo zijn zuster en broer. Zij zijn als zodanig beschermers van het keizerlijke Rome en behoeders van de vrede. Beide goden waren inspiratiebron voor de bewoners; adel,

regenten en rijke kooplieden die buitens als het Manpad 's zomers bewoonden.

De tuinmanswoning bevat nog de originele bedsteden en vaste kasten. Interessant is te vermelden dat in de stalling voor de koetsen zich nog een systeem bevindt om met behulp van katrollen het dak van een koets te lichten; zodat men met een open rijtuig weer naar buiten kon rijden en het dak van de koets achterbleef. Het stalgebouw voor de paarden bevat nog een kast voor de tuigage.

De moestuin

Door het originele 18de eeuwse hek in de Lodewijk XIVde stijl wandelen we de moestuin binnen, die aangelegd is tussen 1730 en 1741. De recht gemeten 200 meter lange 'slangenmuur' is de langste van Nederland. Samen met de recht dwarsmuren vormen zij een

prachtig geheel. Zij zijn, op een rechte muur na, geheel bedekt met een schitterende collectie rassen en vormen leifruitbomen.

Een slangenmuur heeft in tegenstelling tot een rechte muur, geen steunberen nodig. Na onderzoek is gebleken, dat een slangenmuur naast het schoonheidsideaal geen voordelen heeft qua temperatuur of anderszins in vergelijking met een rechte muur. De muur is tot in het grondwater gebouwd zodat alle vocht en voedsel ten goede komt aan het leifruit aan de zuidzijde van de muur, anders zouden de beuken en andere bomen aan de noordzijde ervan teveel water en mest pakken, dat voor de moestuin bestemd is.

De idee achter het bouwen van een (slangen)muur was om zowel door extra zon en beschutting en het vasthouden van de warmte een ideaal klimaat te creëren voor het kweken van fruit. De muur bood beschutting tegen koude wind uit het noorden en tegen nachtvorst. De sierwaarde van het geheel was ook zeer belangrijk. Net als in de gehele opzet van een buitenplaats gold het 'utile dulci': het nuttige met het aangename verenigen. Daarom werden de bomen op kunstzinnige wijze volgens bepaalde vormen langs de muur geleid. Deze vormen hebben mooie namen:

- de *palmette*, zowel de rechte als de schuine palmette: bij deze vorm groeit de fruitboom als een palmboom: op regelmatige afstanden aan weerszijde van de hoofdstam worden de zijtakken geleid.
- de *kandelaber*: als bij een kandelaar met diverse armen groeien op twee horizontale takken de zijtakken.
- Een liggend, schuin of staand

snoer: bij een snoer vormt de hoofdtak met korte zijtakken de simpele vorm

- De simpele *U-vorm*

Genoemde vormen zijn zeer geschikt voor appels en peren. Op het manpad zijn zo'n vijf en twintig perensoorten en een tiental appelsoorten langs de muur te vinden, waaronder enkele oude, negentiende eeuwse zeldzame exemplaren. Kers en perzik worden in een *waaiervorm* langs de muur geleid evenals vijgen, kiwi's en moerbeï.

Op het landgoed wordt een speciale zeer lage salix soort (een wilgensoort) gekweekt. Deze levert de wilgenteen waarmee de leibomen tegen het houten latwerk, ook wel het spalier genoemd, langs de muur worden aangebonden. Dit materiaal droogt uit en breekt na verloop van enkele jaren, zodat de takken niet afgesnoerd worden en het bindmateriaal niet in het hout groeit. Er moet dan ook zeer regelmatig opnieuw worden aangebonden. Dit vakwerk gebeurt met een kunstmatige, speciale knoop in de wilgenteen; de overvloedige lengte wordt simpelweg met een

scherp mes afgesneden.

Naast de leisoorten zijn er ook hoogstam en halfhoogstam appel- en perensoorten in de moestuin te vinden. Pruimen, walnoot, kweeper en allerlei soorten bessen in een speciale bessenkooi completeren het fruitassortiment.

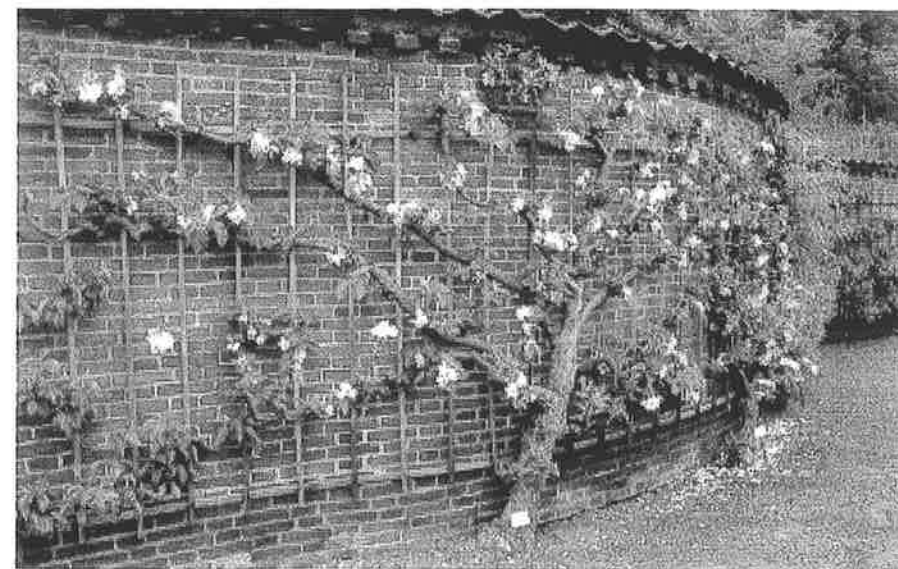
Het spreekt vanzelf dat de cultuurhistorische waarde en de natuurwetenschappelijke waarde belangrijker zijn dan de fruitopbrengst.

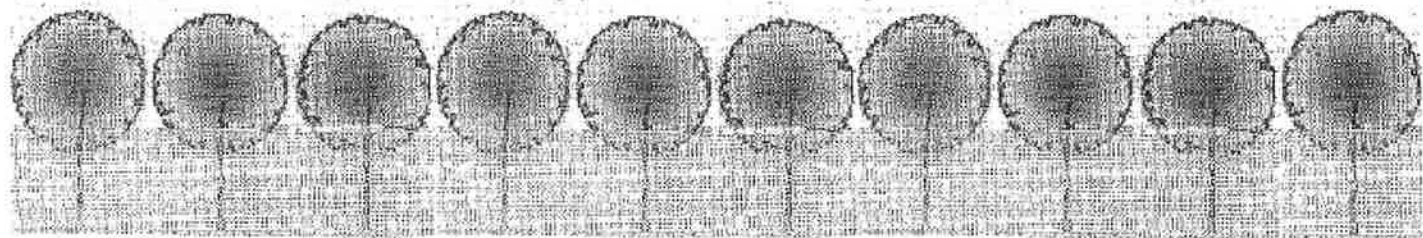
Alle soorten zijn op naam gebracht en vormen een 'genenbank' van langzamerehand uitstervende rassen.

De 19de eeuwse koude kas bevat een ongeveer honderdjarige druivenstok van het ras Frankenthaler. De druif wordt zeer goed verzorgd en gesnoeid.

In tegenstelling tot vroeger worden er geen groenten en bloemen meer geteeld. Vandaar dat grote delen van de moestuin zijn ingezaaid met gras. Vanaf 1954 is er ook een tennisbaan binnen de moestuinmuren.

Mieke Wilmink
(wordt vervolgd)

Hoe gaat het met onze (millennium) lindeboom

De bolvormige lindeboom, die de IVN op 20 maart 2000 geplant heeft vanwege haar 20-jarig bestaan, heeft z'n stek gevonden op de Eksterlaan/hoek Rijkstraatweg in Haarlem-Noord. Dat wil zeggen, de boom staat er nog en groeit gestaag. Dat is ook wat de IVN-voorzitter Fred Hagens in zijn toespraak aangaf: "... maar bovenal moet deze boom groeien tot een volwassen boom, met zijn eigen plek in de stad."

De redactie nam een kijkje ter plaatse en constateerde dat de boom er prachtig bij staat. In zijn wens gesnoeid te worden is inmiddels voorzien.

Wist u overigens dat een linde vaak als gedenkbom werd geplant bij een geboorte, een herdenkingsfeest of een andere belangrijke gebeurtenis? Karel de Grote gaf zelfs opdracht om in iedere stad of dorp een lindeboom te planten. Maar dit was ter bescherming van de bevolking. Men geloofde namelijk dat er in de linde een geest huisde die huiselijk geluk, liefde, rust en vrede bracht. De kleinbladige soort werd vaak bij boerderijen geplant om de wind te keren en het huis 's zomers koel te houden. Deze bomen snoeide men op een speciale

manier en de takken werden geleid, zodat er zogeheten 'leilinden' ontstonden.

Ook langs wegen werden vroeger veel lindebomen geplant.

Denkt u maar aan die beroemde zin 'Leentje leerde Lotje lopen langs de lange Lindelaan'.

Als een lindeboom alleen in het landschap staat dan kun je goed zijn vorm onderscheiden: de boom is evenals het blad *hartvormig*, en dat is ook de betekenis van de naam *cordata*.

De lindeboom heeft dieren veel te bieden, maar ook mensen maken wel gebruik van hetgeen de lindeboom te bieden heeft. De typische zaden met vleugeltjes bevatten veel olie (58%). In de oorlog werden die zaden daarom veel geoogst.

De bloemen bevatten veel nectar, waardoor zo'n boom een paradijs is voor bijen en hommels. Mensen verzamelen de bloesem wel om er thee van te zetten (het heeft een wat bittere smaak) en de lindebloesem wordt ook wel gebruikt voor huisgemaakte wijn. De zoete, klevende afscheiding van luizen, die veelvuldig op lindebomen voorkomt (dat weet u vast als uw auto ooit een nachtje onder een lindeboom heeft gestaan) heet honingdauw en wordt ook verzameld door bijen om er honing van te maken.

IDEEN VOOR HET ACTIVITEITENPROGRAMMA IN 2002 ?

Heerlijk! De zomer is in volle gang, veel mensen zijn of gaan lekker met vakantie en het excursieprogramma uit deze Toorts nodigt vast weer uit om lekker naar buiten te gaan.

Tussen deze zonnige bezigheden door begint het jaar 2002 toch ook wel weer steeds dichterbij te komen. Een nieuw jaar met nieuwe uitdagingen ... ?

Om iedereen ruimschoots de tijd te geven veel inspiratie op te doen en met leuke ideeën voor 2002 op de proppen te komen, kondigen wij

hierbij alvast aan dat er – wegens groot succes verleden jaar – ook dit jaar in begin oktober weer een gidsenavond georganiseerd zal worden. Misschien ontstaat er wel een leuk plan tijdens een wandeling, of op het strand, in het verre zuiden?

Alle gidsen zullen medio september een persoonlijke uitnodiging ontvangen.

Werkgroep Excursies
Linda van Bakel

Wie gaat er mee vogelen?

Vogelexcursies worden doorgaans beloond met een heel grote belangstelling vanuit het publiek. Het blijkt dat steeds meer mensen meer willen weten over de vogels in de tuin, het bos, het duin, het park, in het weiland of tijdens de vogeltrek. De gevarieerdheid van het landschap van Zuid-Kennemerland zorgt ervoor dat er op vogelgebied ontzettend veel te beleven is.

Het is heerlijk om hier zelf van te genieten, maar het is vaak minstens zo leuk om andere mensen hiervan deelgenoot te maken en te laten zien en horen wat jij allemaal hoort, ziet of juist niet ziet ...

De afgelopen tijd is mij gebleken dat veel IVN-ers toch wel een meer dan gemiddelde belangstelling hebben voor vogels, maar er nog niet voldoende hebben zien vliegen om er zelf in (vogel)excursies mee aan de slag te gaan. Dus: daar moeten we wat aan doen!

Wat gaan we doen?

Het plan is om komend najaar, medio oktober, te starten met een tijdelijke 'vogelclub' binnen

het IVN-Zuid-Kennemerland. Het doel is dat de deelnemers na ongeveer een jaar - als alle seizoenen onder de loep zijn genomen - dusdanig veel kennis hebben opgedaan, dat zij redelijk eenvoudige vogelexcursies kunnen geven, bijvoorbeeld in een bos of stadspark.

Hoe gaan we dat doen?

De twee belangrijkste bestanddelen tijdens een vogelexcursie zijn de vogels te kunnen benoemen en iets te kunnen vertellen over gedrag, leefomgeving, enzovoort. De enige manier om vogels goed te leren (her)kennen is door naar buiten te gaan en zoveel mogelijk te oefenen. Oefenen, oefenen en nog eens oefenen. Daarom zal het uitgangspunt zijn om gemiddeld twee keer per maand samen met een 'doorgewinterde vogelaar' op studietocht te gaan. Hierbij ga ik uit van wandelingen van circa twee uur per keer. Gaandeweg zullen we bekijken of de kennis nog verder verbreed kan worden door bijvoorbeeld excursies naar natuurgebieden buiten onze regio of door extra - schriftelijke - informatie. Daarnaast is een extra stukje zelfstudie natuurlijk ook mooi meegenomen

Wie kan meedoen?

Iedereen.

Dat wil zeggen, iedereen die bereid is af te spreken dat hij op den duur ook werkelijk vogelexcursies gaat geven. Ook diegenen die (nog) geen gidsencursus hebben gevolgd zijn welkom; afhankelijk van het aantal kunnen we kijken of we lopende het jaar ook wat algemene aspecten van 'het gidsen' meenemen of dat diegenen in de toekomst alsnog de gidsencursus kunnen gaan volgen.

DUS: DOE MEE!

Neem voor opgave, vragen en/of suggesties contact op met Linda van Bakel, telefoonnummer 023-5258190, of email: lindavanbakel@planet.nl.

De tuin lijkt in de zomer vol bloemen, vogels en vliegende insecten. Maar wist je dat er nog heel veel dieren in je tuin leven die je zelden of nooit ziet? Dieren die's nachts te voorschijn komen. En dan bedoel ik hier vooral de vele kleine diertjes die verscholen zitten in donkere, vochtige plekjes. Heb jij wel eens een tegel opgetild? Wat een beestjes hé! Leg die tegel maar snel weer terug! Want deze beestjes houden niet van zon en licht.

Je kunt zelf donkere plekjes maken. Heel veel zullen je zijn.

Zo maak je "kleine die-
Zet maar
keerde bloempotten neer op verschillende plekken in de tuin. (bijvoorbeeld op een donker, koel plekje en op een heel warm plekje). Zo kun je ontdekken welke dieren er graag op die verschillende plekken zitten.

van die vochtige ken. dieren dankbaar jouw eigen rentuin". eens omge-

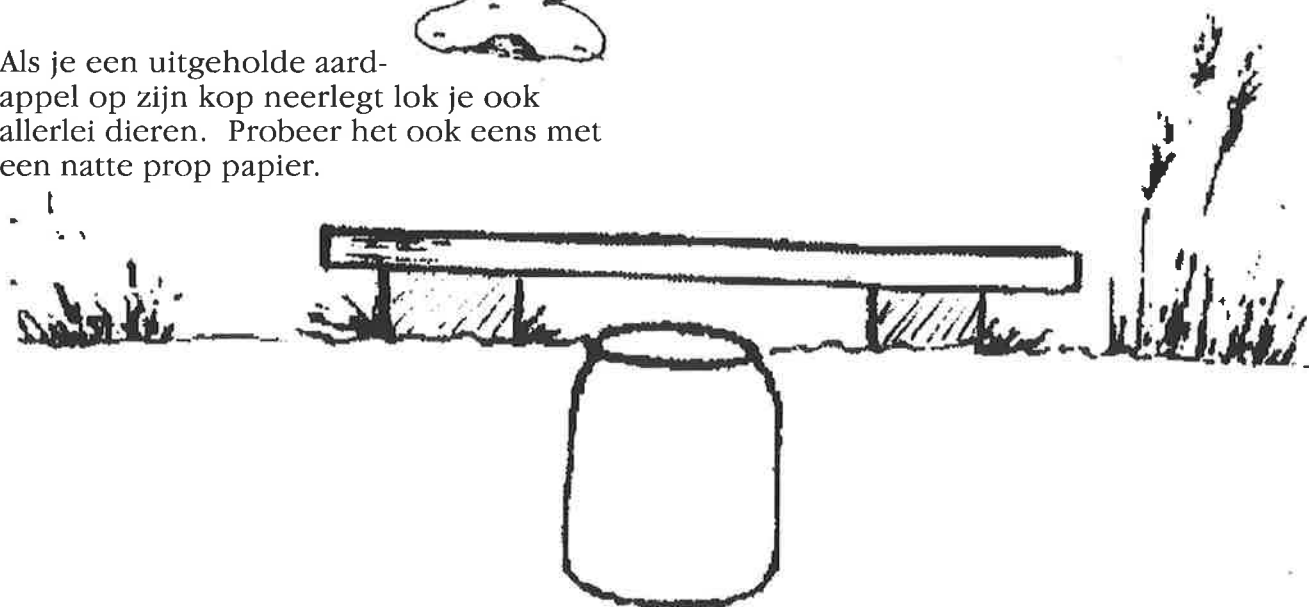
Als je een uitgeholde aardappel op zijn kop neerlegt lok je ook allerlei dieren. Probeer het ook eens met een natte prop papier.

Als je onder zo'n bloempot of aardappel kijkt zul je trouwens merken dat veel van die diertjes snel weglopen. Op zoek naar een donker plekje. Jammer dat ze steeds weglopen Zo kun je ze niet zo goed bekijken. Maar daar weet ik ook wat op! Graaf een jampotje zo in de grond dat de bovenkant gelijk is met de grond. Leg daarboven, op stenen bijvoorbeeld, een plank of tegel. Zo kan er geen regen in komen.

Kijk's morgens vroeg welke dieren erin zitten. Teken ze of schrijf het op. Laat ze daarna weer vrij. Je snapt natuurlijk wel waarom! Als je 's morgens geen tijd hebt voor zulke onderzoekjes haal het potje dan weg. Of maak het snel leeg voor je naar school gaat. Anders verhongeren de dieren.

Ken je het "Enge beestjesboek"? Dit is een uitgave van het IVN. Hierin staat van alles over veel van de diertjes die verscholen in jouw tuin leven.

In de zomer fietsend door de duinen worden we langs grote afstanden opvallend begeleid door SLANGEKRUID, ECHIUUM VULGARE. De meesten onder u zullen de plant wel kennen, met zijn prachtige blauwe bloeiaren die wel tot één meter hoog kunnen worden en aanvankelijk voorzien zijn van roze-rode knoppen. Dit verkleuren van roze-rood naar blauw kan bij meerdere familieleden van het slangekruid voorkomen. Enige van deze

ruwbladigen, Boraginaceae, zijn bijvoorbeeld leden van het geslacht Vergeet-me-nietje, Myosotis, de gewone ossetong, Anchusa officinalis, de veldhondstong, Cynoglossum officinale, de gewone smeewortel, Symphitum officinale, gevlekt longkruid, Pulmonaria officinalis. Opvallend is hier het zéér hoge percentage aan familieleden dat de toevoeging officinale of officinalis heeft, dat wil zeggen uit de apotheek en dus geneeskrachtig is, terwijl ik betrekkelijk weinig op dat gebied heb kunnen vinden. Ik houd me dan ook aanbevolen voor meer informatie met betrekking tot de geneeskracht en ander gebruik van deze intrigerende plantenfamilie en haar leden.

Slangekruid dankt zijn naam waarschijnlijk aan zijn uiterlijk. De geslachtsnaam Echium is afgeleid van het Griekse echis = slang (ook otter). Kijkt u maar goed in de bloem, die zich openspert als een slangenbek met daaruit komend de stijl in de vorm van een gespleten tong. Bovendien kunt u met een beetje fantasie in de ruw gevlekte stengel de geschubte slangenbuid herkennen. Dioscorides vergeleek echter de vrucht met de kop van een slang en schreef dat zowel wortels als bladeren als tegengif tegen slangenbeten gebruikt kunnen worden.

Wanneer we het uiterlijk van de plant nader beschouwen komen we verschillende opmerkelijke zaken tegen.
a. de onderste bladeren van de plant zijn gesteeld terwijl de bovenste

eerbare en/of geneeskrachtige kruiden

Slangekruid

(Echium Vulgare)

kleurd! Dit laatste in alle bloemen, want ze zijn tweeslachtig. Reeds in de prehistorie heeft de prachtige blauw-bloeiende plant zich vanuit de mediterrane regio's naar onze gebieden verspreid.

Gebruik

Volgens Culpepper is slangekruid een kruid van de zon en helpt het zowel tegen dierlijke als tegen plantaardige vergiftigingen, het geeft troost aan zwaarmoedigen en bestrijdt flauwtes.

Van het zaad kan een drank voor zogende moeders gemaakt worden om de melkgift te bevorderen. Rembert Doedoens beschrijft in zijn 'Cruydeboek' in 1554 slangekruid als verzachtend voor de gevoelige huid en volgens de signatuurleer is het een probaat middel tegen slangenbeten. Uitwendig: als compres bij steenpuisten. Uit de wortel afkomstige kleurstof (rood) in gebruik als schoonheidsmiddel.

Inwendig: gedronken aftreksel als urineafdrijvend middel en ter vermindering van koorts en hoofdpijn. Als voeding kunnen jonge blaadjes aan de sla toegevoegd worden.

In de Nederlandse Ecologische Flora worden verder nog enkele bezoekers genoemd: drie soorten motjes, een soort snuitkever en speciaal de 'buik-verzamelaar', *Hoplites adunca*, die in het geheel van slangekruid afhankelijk is.

Yneke Bettink

De wereld achter het Ijsvogeltje

Op dinsdag 24 april hebben vier leden van de IVN-cursuswerkgroep deelgenomen aan een werkconferentie over inhoudelijke vernieuwing van NME. Van tevoren hadden zij een brochure ontvangen, geschreven door bioloog Willem Beekman. Zo waren zij dus al aardig op de hoogte van wat hen te wachten stond.

Door middel van oefeningen in diverse workshops kon men ruiken aan de 'actieve verwondering' of wel de fenomenologie. De oefeningen waren steeds anders en hadden steeds een ander onderwerp, zoals vertakkingsgebaren van bomen, of boswaarnemingen als basis voor beheer, omgevingsinvloed op planten-groei en dynamische kijk op vogels. Er kon gekozen worden uit tien workshops, één in de ochtend en één in de middag.

In de 'actieve verwondering', ofwel de kunst van het inlevend waarnemen in de verschijnselen om je heen, probeer je de zintuigen extra aan te scherpen. Beter waarnemen kun je bereiken door je aandacht herhaald op iets te richten en met grote zorgvuldigheid jezelf open te stellen voor je omgeving of aspecten daarvan. Drijfveer voor deze handelingen is in eerste instantie de verwondering: het geraakt worden door een verschijnsel. Pas dan kan er sprake zijn van een gerichte waarneming. De resultaten van een dergelijke waarneming kun je wetenschappelijk uitdrukken, maar ook in kunstzinnige vorm, bijvoorbeeld in een gedicht. Bij het lezen van zo'n kunstwerk gebruik je, behalve de ogen ook nog andere vermogens, die te maken hebben met het inleven in de tekst.

Leest u zelf eens aandachtig het volgende gedicht van Arie van den Berg.

dolk op wieken in een jasje van kobalt buik
oranje... maar de oogwenk ziet even maar een
blauwe vlam

voor hogere jagers zo blauw als het water voor
wie daar onder huist (de voorn, de blik) het
grauw oranje van een dor blad

totdat de twijg kort neerbuigt, terugveert,
vleugels vinnen blijken en de dolk zich om de
schubben schaart, waarvan

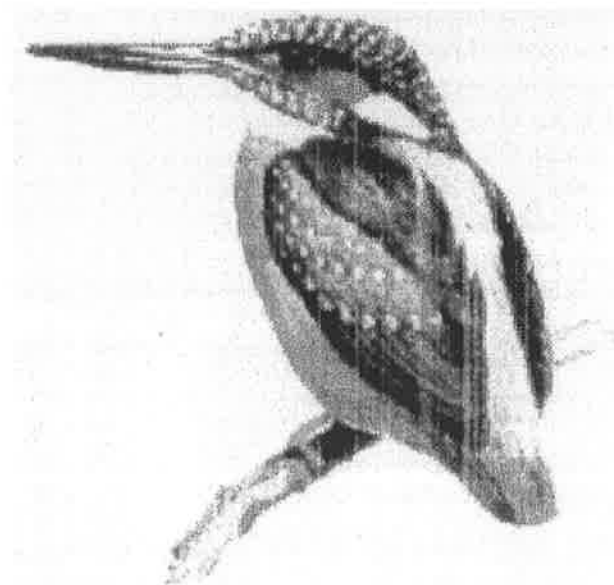
de tak straks glinstert, na de slacht wanneer
het wapen drooggepoetst, de slokop zit en
schokkend kleur geeft aan de winter

Iedere Nederlander draagt deze dichtregels bij zich: ze staan op het briefje van tien gulden. Regels die voortkomen uit verwondering van de dichter voor de rijkdom van de natuur. Om zoiets te kunnen schrijven, moet je inleven in dit vogeltje en dat vele keren opnieuw doen. Eerst zie je de samenhang in de verschijnselen: de kleurstellingen van het dier, in relatie tot de levende omgeving van roofvogels en vissen. Prooi en roofdier krijgen in het gedicht door het vogeltje een exacte plaats in het ecosysteem van de rivier. Het vogeltje is zowel prooi voor de roofdieren (hogere jagers) als rover voor de prooidieren in het water (de voorn en de blik).

Een stap verder zie je de samenhang in de tijd, waarbij de vogel even vis wordt en de tak aan de oever vol vissenhuid zit. Een tak, die normaal gesproken boven het water groeit, krijgt ineens substanties over zich heen die horen bij de wereld onder water. De ijsvogel verbindt deze waterwereld voor even met de wereld daarboven.

Dat hoort bij zijn gedrag, dat een proces in de tijd uitdrukt.

Nog een stapje verder inlevend kun je het waargenomen beeld tot spreken brengen in de

vorm van een tekst. Hier wordt de waarnemer tot dichter: je verdicht de veelheid aan verschijnselen tot de kern van de zaak, leesbaar tussen de dichtregels, ontroerend raak en toch ook objectief waar. Subjectiviteit is in die paar regels gesublimeerd tot objectieve beleving. Hoe kan het nu zijn, dat wij deze waarnemingen en belevingen van de dichter kunnen begrijpen? In de fenomenologie onderscheidt men twaalf zintuigen. Veel meer dan het gebruikelijke rijtje van oog, oor, reuk en smaak en tast. Welk zintuig is het dat ons doet snappen en meebelevend wat er in het gedicht gezegd wordt? Welk subtiel orgaan in ons kan tussen de woorden en regels de essentie lezen, rustig zittend op de bank onder een lamp? Bijna kom je tot het inzicht dat hier een aparte 'woordzin' of zelfs 'gedachtenzin' aan het werk is, wel aan het werk moet zijn, wil de 'zin' van

het, gezegd tot ons doordringen. Geen fysiek zintuig zoals oor of oog, maar een innerlijk vermogen, waarvoor geen orgaan in ons lichaam is aan te wijzen. Het 'tuig' verdwijnt, de 'zin' blijft over.

Door mede hiervan gebruik te maken in de natuur- en milieueducatie krijgt de natuurbeleving een andere dimensie. Het respect voor de natuur en het milieu, dat vervolgens ontstaat, leidt tot betrokkenheid. En wellicht op die manier tot een duurzame samenleving. 'Actieve verwondering' als instrument in de educatie; de cursuswerkgroep gaat hiermee verder. Maar, eerlijk is eerlijk, de leden moeten ook nog vaak oefenen.

Cursuswerkgroep IVN Zuid-Kennemerland

Van een vergeten sleutel en een zeearend

Op een mooie zomeravond op de fiets naar Ter Kleef voor een IVN-vergadering. O, wat heerlijk, ze zitten nog even in de tuin, daar sluit ik me graag bij aan. Dat genieten van de late avondzon duurt toch wel wat lang. Op wie zitten we nu nog te wachten? We zitten niet op iemand maar op *iets* te wachten. Tevergeefs. De sleutel van de kantine – waar we altijd vergaderen – is die dag niet opgehaald op het NME-kantoor. Het hek is gelukkig wel open, omdat er nog een afscheidsreceptie in één van de kassen blijkt te zijn. Vele opties passeren de revue en het resultaat is dat we lekker buiten blijven zitten. Gelukkig maar. Tijdens een normale vergadering, altijd binnen gehouden, zie je namelijk geen vogels. Midden in een verhitte discussie kijkt Anneke omhoog. "Daar gaat een roofvogel", zegt ze. "Ik denk een zeearend." Alle ogen richten zich naar de hemel. Ja hoor ... een zeearend ... we kijken Anneke wat meewarig aan. De vogel vliegt steeds hoger en hoger en hij blijft nog steeds groot. "Heeft er niet iemand een kijker bij zich?", vraagt Linda vertwijfeld. Tja, een kijker, die neem je toch niet mee als je gaat vergaderen? Huib gelukkig wel en even later gaat de kijker van oog tot oog. De explicaties zijn niet van de lucht. "Het is een reiger, hoor!", zegt Linda, "hij heeft een lange nek." Ja hoor ... een reiger ... we kijken Linda wat meewarig aan. De aanwezigen zijn weldra in twee

kampen verdeeld. De 'zeearenden' vinden dat de vogel wel erg groot blijft terwijl hij zich verschrikkelijk hoog in de lucht bevindt, en vliegen reigers wel zo héél hoog? Ja hoor, die vliegen zo hoog, zeggen de 'reigers' en hij heeft ook zo'n typische reigerknik in z'n nek. We komen er niet uit en pikken de vergadering weer op.

De volgende dag lees ik in de krant dat de zeearenden dit jaar voor het eerst 'overzomerden' in Nederland. De jaren ervoor waren ze wel wintergast hier, maar waren ze alweer in april verdwenen. Tot de kenmerken van de zeearend behoort – naast de vleugelspanwijdte van twee tot tweeënhalve meter(!), de krachtige, lichtgekleurde snavel en de opvallende wigvormige staart, ook *de lange nek*. Jammer genoeg stond er niets bij over een eventuele 'reigerknik' in die nek.

Ik was ervan overtuigd – en ben dat nog steeds – dat we een zeearend hebben zien overvliegen. Hoe ik dat zo zeker weet? Tja ... dat is nu eenmaal het voorrecht van iemand die er een stukje over schrijft.

Jonne Misset

Wilt u meer weten over de zeearend of over andere roofvogels, bezoek dan de SOVON-site op het internet:

www.sovon.nl; <http://fly.to/roofvogels>

Vogelvaria

Als je opeens niet meer weet wat je moet schrijven, heet dat een schrijversblokkade. Nou ja, om eerlijk te zijn noemt men het een 'writers block', maar ik vind dat je gewoon Nederlandse woorden moet gebruiken, er klinkt al genoeg Engels door in onze taal. Ik zou hier op dit moment zonder probleem een pleidooi kunnen houden voor het vernederlandsen van onze eigen taal, maar dat heeft weinig met de natuur te maken. Vandaar dat ik wat dat onderwerp betreft een blokkade heb. 't Is maar even dat u het weet. Dit wordt een ander Kattebelletje dan u van mij gewend bent. Op zoek naar iets geheel anders, vond ik zowaar een blaadje aantekeningen voor columns in De Toorts. Voor dat je het weet ben je namelijk aardige natuurvoorvallen snel vergeten, tenzij je ze opschrijft in steekwoorden. En dat had ik gedaan; een pak van m'n hart. Toevallig gaan al deze voorvalletjes over vogels. En dat is leuk, want zo sluit het Kattebelletje mooi aan bij de oproep van Linda van Bakel elders in deze Toorts, om via een eigen IVN-vogelclub nieuwe vogelgidsen op te leiden. Ik hoop dat ik u met deze aardige verhaaltjes kan verleiden om u op te geven als aspirant vogelgids.

Lang voor ik me opgegeven had voor de gidsencursus van het IVN, liep ik mee met een excursie door Schapenduinen in Bloemendaal. Ik weet nog dat ik een vogeltje hoorde zingen en gejaagd aan de gids vroeg: "Dat, wat je daar hoort, wat is dat voor 'n vogel?" Dat kwam omdat ik dat vogelgeluid al heel lang bij ons in de achtertuinen hoorde en er maar niet achterkwam welke vogel dat was. Na veel speuren en telkens naar buiten rennen bij de eerste tonen, gewapend met het toneelkijkertje van mijn oma (ja echt, ik heb veel moeten afleren toen ik bij het IVN kwam), had ik inmiddels wel het vogeltje gespot. Maar ik keek steeds tegen het licht in, en dan is elke vogel bruin en kun je hem met geen mogelijkheid opzoeken in een vogelboekje. De gids luisterde even naar het vogelgeluid en zei toen laconiek: "O, da's een roodborst." (Ook zoiets: als IVN-vogelaar zeg je nóóit

'roodborstje'.) En ik dacht: Joepie! Nu weet ik het eindelijk. Die vogel vergeet ik nooit meer. Hoe onwetend ik toen nog was, bleek ook toen ik dacht een specht te horen tijdens dezelfde rondwandeling. Ik had nog nooit een specht gehoord, en zou ik dan nu eindelijk ... Gelukkig vroeg ik: "Wat hoor ik toch voor getik?" en niet: "Is dat een specht?" De gids zei zonder stil te staan en te luisteren: "Dat is een wedstrijd. Hierachter zijn hockeyvelden." Toch heb ik de specht op Schapenduinen toen nog gezien en gehoord, althans zijn roffel. En als je dat eenmaal herkent, lijkt dat echt niet op het geluid van een hockeybal tegen een stick! Heel veel later, met de gidsencursus al achter de rug, ontdekte ik dat een specht, althans de bonte, ook een roepgeluid heeft. Tijdens een wandeling meende ik de alarmroep van een merel te horen. Die kende ik maar al te goed uit eigen tuin, want ik heb een kat. Nieuwsgierig geworden ging ik op het geluid af om te kijken wat er zo alarmerend was voor die merel. Tot mijn stomme verbazing zag ik een specht van boom naar boom vliegen en de mij bekende alarmroep produceren. Maar als je goed luistert, klinkt het net even wat trager en wat minder alarmerend dan bij de merel. Tot slot heb ik nog een leuk verhaaltje voor u over een watersurfende meerkoet. Begin juli vorig jaar voer ik met een grote rondvaartboot (dubbeldeks) over het Spaarne. De schroef trok mooie, lange golven in het water. Op het water dobberden traag eenden en koeten die zich heerlijk lieten meedeinen op de golven van die rondvaartboot. Plotseling was er één koet, die staande (ja, echt!) op een golf met een enorme snelheid over het water surfte. Pas toen de golf wegebde naar de kant, ging hij over tot de orde van de dag. Het was een verbazingwekkend gezicht.

Ik hoor wel eens reacties op mijn Kattebelletjes en er zijn mensen die denken dat ik die verhaaltjes verzin. Dat is echt niet zo, zelfs die van de meerkoet niet, hoewel die gebeurtenis wel heel onwaarschijnlijk klinkt (maar ik heb getuigen!).

Jonne Misset

De Toorts Augustus 2001

Rondleidingen

Thijssse's Hof

Georganiseerd door medewerkers van de Hof en gidsen van het IVN.

Iedere eerste zondag van de maanden april t/m oktober.

Aanvang: 14 uur.
Ingang: Mollaan (achter het Pannenkoekenhuisje), Bloemendaal

Excursies

Landgoed Huys te Manpad

Georganiseerd door Stichting Huys te Manpad, m.m.v. IVN gidsen.

Gedurende de periode 15 april - 15 oktober:

Iedere zaterdag, aanvang: 10.00 uur.

Iedere dinsdag, aanvang 14.00 uur.

Vertrek bij het toegangshek, Herenweg, Heemstede.

Activiteitenprogramma Herfst 2001

Vereniging voor Natuur- en Milieu-educatie, afdeling Zuid-Kennemerland
Secretariaat: Mw. J. Warmerdam, tel. 023 5250406.

Natuur & Beheer in het Wandelbos Groenendaal

Donderdag 2 augustus

I.s.m. Gemeente Heemstede.

Vertrek: 19.00 uur, infopaneel grote parkeerplaats bij het restaurant.

Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Vruchten en Zaden op de landgoederen Leyduin-Woestduin-Vinkenduin

Dinsdag 21 augustus

Vertrek: 19.00 uur. Parkeerplaats Leyduin, Manpadslaan, Heemstede.

Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Fietsexcursie "Natte duinvalleien"

Dinsdag 28 augustus

Vertrek: 18.30 uur vanaf het infopaneel Duin & Kruidberg, Santpoort.

Duur: 2 uur. Toegangkaart verplicht.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Yneke Bettink, 023 5254995.

Fietsexcursie Roofvogels, Spaarnwoude

Zondag 2 september

I.s.m. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland en Recreatieschap Spaarnwoude.

Vertrek: 11.00 uur vanaf Boerderij Zorgvrij, Genieweg, Velsen-Zuid.

Duur: ± 3 uur. Kijker aanbevolen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Eric van Bakel, 023 5393507.

Excursie "Waterbeestjes" Hekslootpolder

Zondag 2 september

Vertrek: 13.00 uur, bij infopaneel hoek Spaarnwoude/Vondelweg, Haarlem.

Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Dik Vonk, 023 5254140.

Deze excursie is onderdeel van de Groene Maand. Het IVN zal deze dag met een informatietent in de Hekslootpolder aanwezig zijn. Om 13.00 uur, 14.00 uur en 15.00 uur starten tevens algemene excursies in dit gebied, met als thema 'groene wegen', natuurlijke verbindingroutes voor dieren en planten.

Eikels, bessen en noten in Wandelbos Groenendaal

Dinsdag 4 september

I.s.m. Gemeente Heemstede.

Vertrek: 18.30 uur, infopaneel grote parkeerplaats bij het restaurant.

Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Excursie "Schoon water in het landschap"

Zondag 9 september

We bekijken de planten en dieren in het schone duinwater, dat vanuit Elswout het Westelijk Tuinbouwgebied binnenstroomt. We bekijken de slootjes langs de Elswoutlaan, langs 'het koeienpaadje' en in de Marcellisvaart. De excursie is bedoeld om een toelichting te geven op de mogelijkheden voor natte natuur, als onderdeel van een Integraal Waterplan Haarlem voor het Westelijk Tuinbouwgebied.

Vertrek 14.00 uur tegenover de ingang van Elswout.

Duur: ± 2 uur, incl. wandeling.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Dik Vonk, 023 5254140.

Paddestoelenexcursie, Wandelbos Groenendaal

Zondag 23 september

I.s.m. Gemeente Heemstede.

Vertrek: 11.00 uur, infopaneel grote parkeerplaats bij restaurant Groenendaal.

Duur: 2 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Leo van der Brugge, 023 5261584.

Paddestoelendag, Landgoed Elswout

Zondag 30 september

Jaarlijks evenement over de wereld van schimmels en paddestoelen.

Te bezoeken van 10.30 tot 16.00 uur.

- Dialezingen van 30 minuten; aanvang iedere heel uur van 11.00 uur tot 15.00 uur.

- Paddestoelenexcursies van 1,5 uur, direct na afloop van de dialezingen.

- Speciale excursies voor kinderen van 4 t/m 10 jaar. Ouders gaan niet mee.

Aanvang: 12.30 uur en 14.30 uur. Duur eveneens 1,5 uur.

- Tentoonstelling en videopresentatie over paddestoelen.

- De Groene Winkel van het IVN is de hele dag aanwezig.

Voor deelname aan de excursies kunnen ter plekke gratis kaartjes worden gereserveerd

aan de informatiestand. Entree Elswout via het poortgebouw aan de Elswoutlaan,

Overveen. Toegangskaart verplicht.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Ans Boogers 023 5312902.

Fietsexcursie Spaarnwoude

Zondag 7 oktober

Maak kennis met Grote Klaas, Mooie Nel en Dappere Hansje.

Spaarnwoude anders dan u denkt.

Een afwisselende fietsroute door een stuk van Spaarnwoude dat van historische betekenis is. U ziet monumenten en veel restanten uit ons verleden. De oer-Hollandse strijd tegen het water (het IJ) komt in dit gebied juist heel goed naar voren. We kijken niet alleen naar het verleden, maar ook naar de toekomst. U hoort op welke manier Spaarnwoude wordt onderhouden en toegankelijk wordt gehouden voor iedereen.

Start: 11.00 uur, vanaf Spaarndammerdijk (oude dorpskern Spaarndam) bij haventje en standbeeld Hansje Brinkers.

Zorg voor warme kleding, goede schoenen en zo mogelijk een verrekijker.

De tocht is niet geschikt voor kinderen.

Aanmelden vooraf is noodzakelijk. Cora Miltenburg, 020 6136732 of cora.judith@noknok.nl

Paddestoelen in Leyduin

Zondag 14 oktober

I.s.m. het Noordhollands Landschap.

Deze dag zijn er vanaf 11.00 uur meerdere excursies waarbij de grote variatie aan paddestoelen op het landgoed onder de aandacht wordt gebracht.

Er zijn ook speciale paddestoelenexcursies voor kinderen van 4 t/m 10 jaar. Ouders gaan niet mee. Coördinator kinderexcursies: Nanda Vlam 023 5378110.

Excursies vertrekken vanaf het landhuis. Duur: 1,5 uur, kinderexcursies eveneens 1,5 uur.

Parkeerruimte voor fiets en auto op de parkeerplaats Leyduin, Manpadslaan, Heemstede.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Leo van der Brugge, 023 5261584.

Weidevoegelexcursie, Hekslootpolder

Zondag 28 oktober

I.s.m. Vereniging Behoud de Hekslootpolder en Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 8.00 uur, infopaneel hoek Spaarndamseweg/Vondelweg, Haarlem-Noord.

Duur: 2,5 uur. Kijker meenemen. Denk om warme kleding.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Fred Hagens, 023 5312427.

Paddestoelen excursie, Haarlemmerhout

Zondag 4 november

Vertrek: 11.00 uur, restaurant Dreefzicht, Fonteinlaan, Haarlem.

Duur: 2 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Leo van der Brugge, 023 5261584.

Strandexcursie, Bloemendaal aan Zee

Zaterdag 17 november

Vertrek: 11.30 uur, Kop van de Zeeweg, Bloemendaal aan Zee. Duur: 2 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Yneke Bettink, 023 5254995.

Struinen door het duin

Zondag 18 november

Herfstwandeling door de Amsterdamse Waterleidingduinen.

Start: 08.00 uur, ingang AWD Zandvoortselaan, tussen Zandvoort en Bentveld.

Duur: ± 1,5 uur. Toegangskaart verplicht. Kijker aanbevolen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Theo Veltman, 023 5258185.